

PUZZELEN NIET

taalkundig ontleden

groep 7-8

Ofkje Teekens en Eva den Boogert

ajodakt

PUZZELEN MET

taalkundig ontleden

groep 7-8

Auteurs

Ofkje Teekens en Eva den Boogert

ajodakt

Illustraties

Kre-add/Marcel Westervoorde, Alphen a/d Rijn

Vormgeving en lay-out

Kre-add/Marcel Westervoorde, Alphen a/d Rijn

Eerste druk, eerste oplage 2006

© 2006 Ajodakt, Baarn

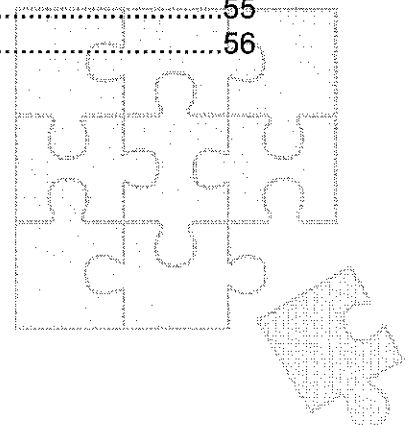
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

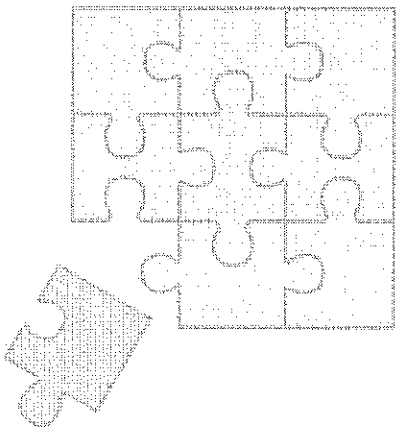
ISBN 90 262 4182 8

Nieuw 13-cijferig ISBN per 01-01-2007: 9789026241826

Inhoud

Introductie aan de leerling.....	5
Oefening 1 werkwoorden	6
Oefening 2 zelfstandige naamwoorden en lidwoorden	7
Oefening 3 bijvoeglijke naamwoorden	9
Oefening 4 bijwoorden	10
Oefening 5 voorzetsels.....	11
Oefening 6 telwoorden	13
Oefening 7 voegwoorden	14
Oefening 8 persoonlijke voornaamwoorden.....	15
Oefening 9 bezittelijke voornaamwoorden	17
Oefening 10 wederkerende voornaamwoorden en wederkerige voornaamwoorden.....	18
Oefening 11 vragende voornaamwoorden	20
Oefening 12 aanwijzende voornaamwoorden	21
Oefening 13 onbepaalde voornaamwoorden	22
Oefening 14 betrekkelijke voornaamwoorden.....	24
Puzzelmix 1 bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden.....	26
Puzzelmix 2 persoonlijke voornaamwoorden en bezittelijke voornaamwoorden	28
Puzzelverzamelmix 1	30
Puzzelverzamelmix 2	32
Puzzelverzamelmix 3	34
Puzzelverzamelmix 4	36
Puzzelverzamelmix 5	38
Puzzelverzamelmix 6	40
Puzzelverzamelmix 7	42
Theorie woordsoorten	44
Theorie werkwoorden.....	45
Theorie zelfstandige naamwoorden	46
Theorie lidwoorden.....	46
Theorie bijvoeglijke naamwoorden.....	47
Theorie bijwoorden.....	48
Theorie voorzetsels.....	49
Theorie telwoorden	50
Theorie voegwoorden	50
Theorie voornaamwoorden	51
Theorie persoonlijke voornaamwoorden	51
Theorie bezittelijke voornaamwoorden	52
Theorie wederkerende voornaamwoorden	53
Theorie wederkerige voornaamwoorden.....	54
Theorie vragende voornaamwoorden	54
Theorie aanwijzende voornaamwoorden	55
Theorie onbepaalde voornaamwoorden	55
Theorie betrekkelijke voornaamwoorden	56

Introductie aan de leerling

Voor jullie ligt een boekje waarin uitgelegd wordt hoe het zit met ontleden. Veel leerlingen zien ontleden als een grote berg puzzelstukjes. Ze zien vaak door de bomen het bos niet meer. Als je dit boekje doorwerkt, zul je zien dat al deze puzzelstukjes uiteindelijk op hun plaats zullen vallen.

We kunnen het ontleden in twee soorten verdelen.

- het redekundig ontleden (zinsdelen)
- het taalkundig ontleden (woordsoorten).

In dit boek wordt het taalkundig ontleden behandeld.

Bij elke woordsoort vind je een oefening met zinnen om te oefenen.

Na deze oefeningen vind je twee puzzelmixen. Hier moet je twee woordsoorten benoemen.

Aan het eind van alle oefeningen, vind je zeven puzzelverzamelmixen. Dit zijn verzameloefeningen waar je alle woordsoorten in terugvindt.

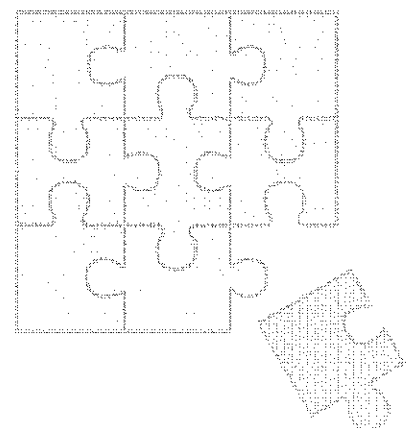
Achter de puzzelverzamelmixen vind je de uitleg per onderdeel. Dit is dus achter in het boek.

Het is de bedoeling dat als je alle oefeningen gemaakt hebt, je de stof beheerst.

Door het antwoordenboekje te gebruiken, is het mogelijk hier zelfstandig mee aan de slag te gaan. De puzzelverzamelmixen dienen als controle of je alles hebt begrepen.

Veel succes, puzzelen maar!

Ofkje Teekens en Eva den Boogert

Oefening 1 werkwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 45)

Werkwoorden geven een handeling aan.

1. Ze kunnen in de tegenwoordige tijd staan.
2. Ze kunnen in de verleden tijd staan.
3. Ze kunnen in de voltooid tijd staan.

Sterke werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank.

Voorbeelden:

1. De kat **klimt** in de boom.
2. De kat **klom** in de boom.
3. De kat **is** in de boom **geklommen**.

Benoem de werkwoorden (ww) en vul die in op de stippellijn.

1. De kokmeeuwen krijzen boven de zee.

ww =

2. Het roodborstje is op het bankje neergestreken.

ww =

3. Zij heeft genoten van haar ijsje.

ww =

4. Ik zou nog even kunnen gaan sporten.

ww =

5. De ouders van Pim hebben de hele trouwerij gefilmd.

ww =

6. De brandweermannen spoedden zich naar het brandende huis.

ww =

7. De leerlingen mochten van de leerkracht al wat eerder naar huis gaan.

ww =

8. De bakker moet al vroeg in de morgen de broden bakken.

ww =

9. De zwemleraar gaf de zwemlessen in het buitenbad.

ww =

10. Kom jij vanavond ook naar de hockeytraining?

ww =

11. Ik heb de sleutels van mijn fiets in de kleine pauze verloren.

ww =

12. De volgende week ga ik kanoën in de Ardennen.

ww =

13. Ik heb de plantjes in de moestuin geplaatst.

ww =

14. De volgende dag zijn we met de tram naar de stad gegaan.

ww =

15. Het metaal van mijn fiets is al aardig verroest.

ww =

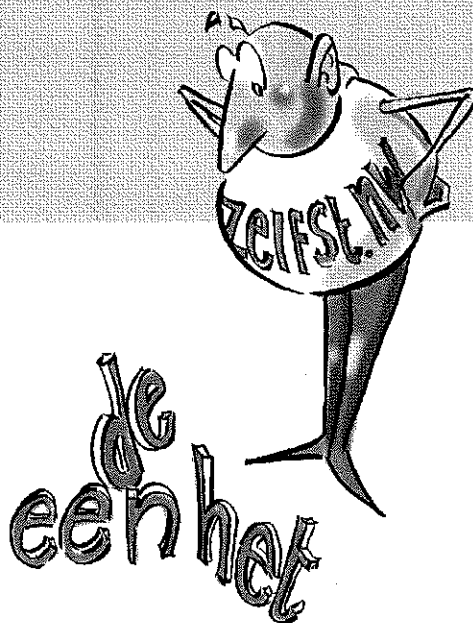
Oefening 2 zelfstandige naamwoorden en lidwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 46)

1. Een zelfstandig naamwoord is vaak een mens, dier, plant of ding. Je kunt er bijna altijd een lidwoord voor zetten.
2. Lidwoorden: de, het, een.

Voorbeelden:

1. broer, olifant, fiets, oorlog
2. **De** man heeft **een** gebroken arm.

Benoem de zelfstandige naamwoorden (zelfst.nw) en de lidwoorden (lw) en vul die in op de stippellijn.

1. De gemaakte televisie stond weer op zijn plaats.

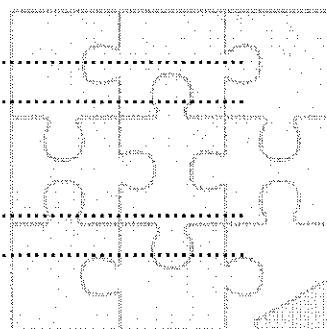
zelfst.nw =

lw =

2. De werkster had mijn werkstuk per ongeluk weggegooid.

zelfst.nw =

lw =

3. Het meisje was misselijk toen ze voor de eerste keer naar school moest.
zelfst.nw =
lw =
4. Zij ging met een vriendin naar de stad om een nieuwe broek te kopen.
zelfst.nw =
lw =
5. Waarom heb je je vriendin geen cadeautje gegeven?
zelfst.nw =
lw =
6. De ruzie liep bijna uit de hand.
zelfst.nw =
lw =
7. De benzine van mijn auto is bijna op.
zelfst.nw =
lw =
8. In de dierentuin was net een olifantje geboren.
zelfst.nw =
lw =
9. Omdat ze een lekke band had, ging ze maar lopen.
zelfst.nw =
lw =
10. Ga je vrijdag met me mee naar de bioscoop?
zelfst.nw =
lw =
11. Mijn moeder leest graag boeken over de liefde.
zelfst.nw =
lw =
12. Het goud in de ring verkleurde na enkele jaren.
zelfst.nw =
lw =
13. Boeken over de liefde vinden zowel kinderen als volwassenen leuk.
zelfst.nw =
lw =

14. De parachutist maakte uit het vliegtuig een ingewikkelde sprong.

zelfst.nw =
lw =

15. In de Grand Canyon in Amerika is een klimmer in een gletsjerspleet terechtgekomen.

zelfst.nw =
lw =

Oefening 3 bijvoeglijke naamwoorden

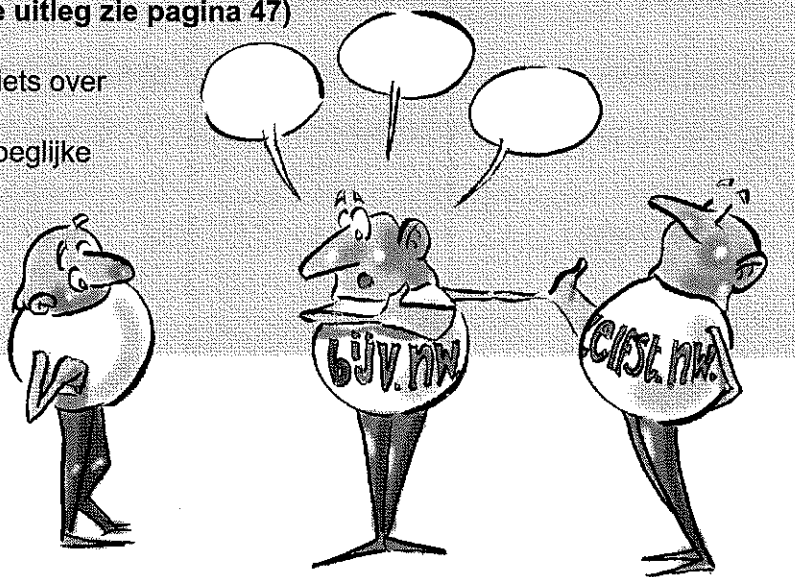
Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 47)

Een bijvoeglijk naamwoord zegt iets over een zelfstandig naamwoord.

Let op! Er kunnen meerdere bijvoeglijke naamwoorden in een zin staan.

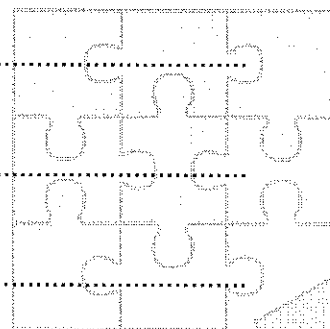
Voorbeeld:

De **leuke** jongen droeg een **blauwe** trui.

Benoem de bijvoeglijke naamwoorden (bijv.nw) en vul die in op de stippellijn.

1. De stoere kleuter klom op het hoge rode klimrek.
bijv.nw =
2. De nette heer vergeet steeds zijn inklapbare paraplu.
bijv.nw =
3. De bladderende plafonds in het oude verpleeghuis zijn lelijk.
bijv.nw =
4. Onderweg naar de late bioscoopfilm kwamen we drie dronken mensen tegen.
bijv.nw =
5. De gevonden voorwerpen van vorig jaar worden weggegooid.
bijv.nw =
6. Er zijn ontelbare flonkerende sterren aan de hemel.
bijv.nw =
7. De vroegere kennis wordt in de scheepsbouw nog steeds gebruikt.
bijv.nw =
8. Een geslaagde vriendin kreeg veel vrolijke kaartjes.
bijv.nw =
9. De heerlijke taart was voor de eerste keer heel goed gelukt.
bijv.nw =
10. Het feest voor je verjaardag was echt spetterend!
bijv.nw =
11. Door de hete lucht buiten hadden we onlesbare dorst.
bijv.nw =

12. Mijn opa heeft voor zijn verjaardag een gave ballonvaart gekregen.
bijk.nw =
13. In de donkere ruimte ontwikkelde ik mijn mooie foto's.
bijk.nw =
14. In de hoge bergen van Oostenrijk maakten wij de meest beeldschone wandelingen.
bijk.nw =
15. Op het kleine kampeertreintje stonden families, die allemaal gezellig waren.
bijk.nw =

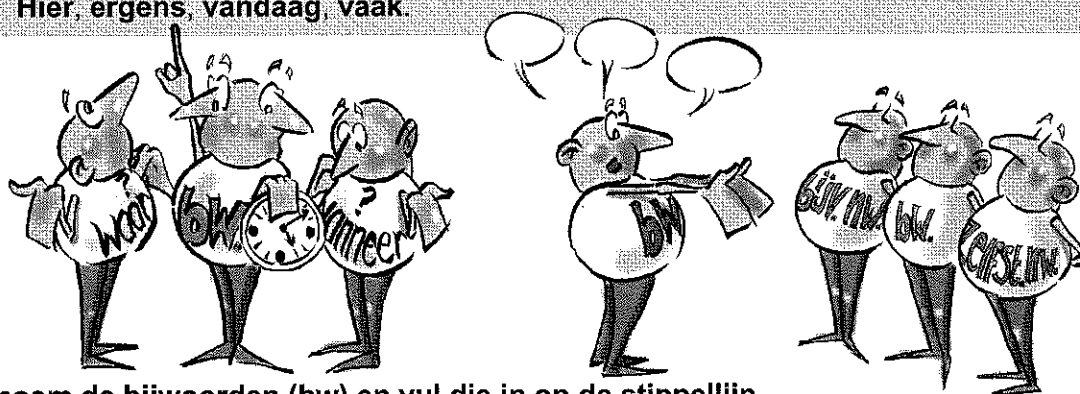
Oefening 4 bijwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 48)

Een bijwoord is een woord dat iets zegt over een werkwoord, een bijvoeglijk naamwoord of een ander bijwoord. Of het geeft antwoord op de vragen "waar?" en "wanneer?"

Voorbeelden:

1. Zij heeft **hard** gerend. Een **hele** felle schoen. Dat lukt **erg goed**.
2. **Hier, ergens, vandaag, vaak**.

Benoem de bijwoorden (bw) en vul die in op de stippellijn.

1. De meester was heel erg boos op de kinderen.
bw =
2. De computerfreak is zeer handig met zijn ingewikkelde apparatuur.
bw =
3. De kleermaker heeft onwijs zijn best gedaan op de jurk voor de prinses.
bw =
4. Waarschijnlijk drinkt hij daar iets anders dan limonade.
bw =
5. In de bijzonder rustige vallei werd zacht gezongen.
bw =

6. Het is vandaag ontzettend mooi weer!
bw =
7. Gisteren heb ik een jongen ontmoet, die te netjes was.
bw =
8. Het huis is weer goed gebeitst van buiten.
bw =
9. Wie bekommert zich hier om het hele kleine kalfje?
bw =
10. Misschien is dat inderdaad een goed idee voor morgen!
bw =
11. In de oorlog wordt overal dapper gevochten.
bw =
12. De felle rode vlieger blijft steeds in de boom hangen.
bw =
13. De oogverblindend witte lucht deed zeer aan je ogen.
bw =
14. Ik heb ergens gelezen dat te veel geld nooit leuk is.
bw =
15. Op de atletiekbaan werd gisteren nog sneller gelopen.
bw =

Maak voordat je verder gaat met Oefening 5 eerst Puzzelmix 1 op pagina 26.

Oefening 5 voorzetsels

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 49)

Een voorzetsel duidt een plaats of een tijd aan en kun je voor de volgende woorden zetten:

1. ... de kooi (in, op, door, van)
2. ... de oorlog (gedurende, tijdens)
3. ... Amerika (bij, boven)
4. ... hem (naast, achter)

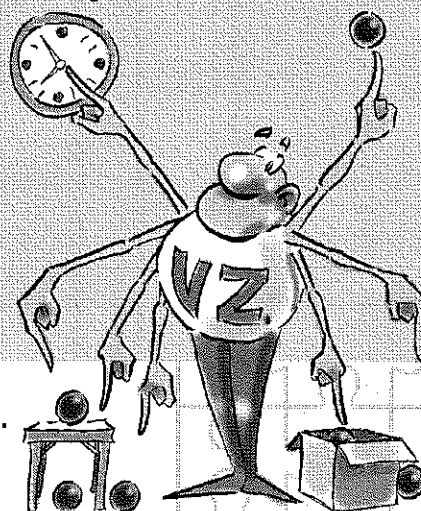
Voorbeelden:

1. De sprei ligt **op** het logeerbed.
2. Hij is **tijdens** de rekenles in slaap gevallen.
3. Den Haag ligt **boven** Rotterdam.
4. Hij staat **naast** mij.

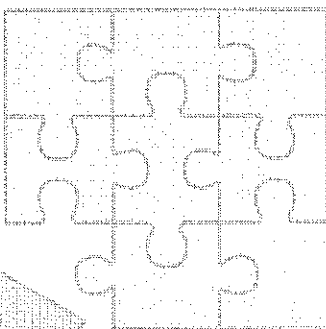
Benoem de voorzetsels (vz) en vul die in op de stippellijn.

1. Ik loop onder de paraplu.

vz =

2. In het kasteel zit de koning op zijn troon.
VZ =
3. De koeien in de wei liepen achter het schuurtje.
VZ =
4. Waarom ga je door de achteruitgang naar buiten?
VZ =
5. De stratenmakers legden de weg om de speeltuin heen.
VZ =
6. In het boek wordt gesproken over politieke zaken.
VZ =
7. De vis in de kom stond op een ronde tafel bij het raam.
VZ =
8. De baas schaamt zich voor zijn medewerkers.
VZ =
9. De leukste programma's op televisie bekijk ik allemaal.
VZ =
10. Mijn mobieltje was tussen de kasten gevallen.
VZ =
11. Tijdens het toernooi zat ik aan de kant.
VZ =
12. De omgevallen boom was op het huis gevallen.
VZ =
13. Door de wind ben ik mijn pet verloren.
VZ =
14. Hij heeft de meterstand opgenomen van de elektriciteit.
VZ =
15. Je mag niet tegen de boom plassen.
VZ =

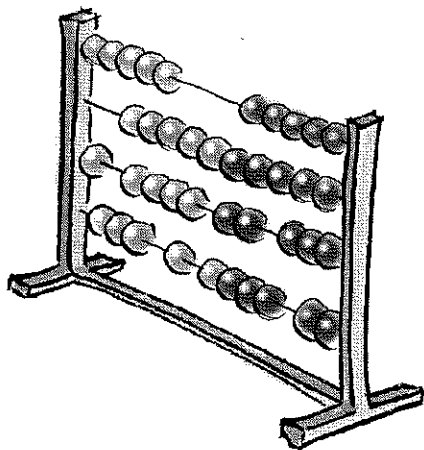
Oefening 6 telwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 50)

Telwoorden vertellen iets over een aantal óf over de plek in een rij.

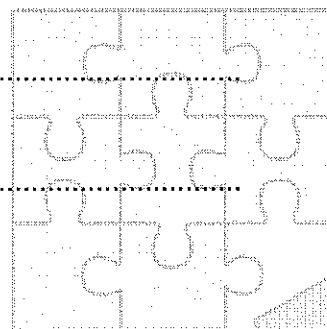
Voorbeelden:

Honderd, weinig, vierde, zoveelste.

Benoem de telwoorden (tw) en vul die in op de stippellijn. Geef steeds aan of het gaat om een onbepaald hoofdtelwoord (onbep.htw), een bepaald hoofdtelwoord (bep.htw), een onbepaald rangtelwoord (onbep.rtw) of een bepaald rangtelwoord (bep.rtw).

1. Ik heb drie dvd's gehuurd voor het weekend.
tw =
2. De eerste keer dat ik je zag was ik al verliefd op je.
tw =
3. Bij de supermarkt ben ik altijd als vijfde pas aan de beurt.
tw =
4. In de pruimenboom in onze tuin zitten heel veel pruimen!
tw =
5. Voor de hoeveelste keer doe jij mee aan de Nijmeegse Vierdaagse?
tw =
6. Duizend maal excuses voor de vergeten afspraak!
tw =
7. Toen we de laatste keer bij je waren, was je ziek.
tw =
8. Alle eendjes zwemmen in het water.
tw =

9. Ik hoef die twee happen eten echt niet meer.
tw =
10. In onze groep zaten zesentwintig kinderen.
tw =
11. Beide keren was ik als enige te laat.
tw =
12. Enkele weken voor de vakantie was hij afgehaakt.
tw =
13. Zij was maar weinig kilo's afgevallen, ondanks haar vele inspanningen.
tw =
14. Op de Dam in Amsterdam waren wel duizend mensen bijeengekomen.
tw =
15. Hij is de honderdste bezoeker van het nieuwe museum.
tw =

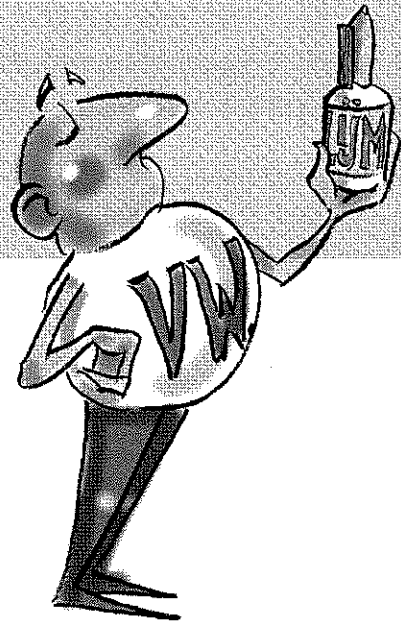
Oefening 7 voegwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 50)

Een voegwoord voegt twee zinnen, twee zinsdelen of twee woorden aan elkaar.

Voorbeelden:

Maar, want, dankzij, als, en, omdat.

Benoem in elke zin de voegwoorden (vw) en vul die in op de stippellijn.

1. Ik ga niet mee, want ik heb hoofdpijn.
vw =
2. Ik doe mijn regenpak aan voordat het gaat regenen.
vw =
3. Ik moest stoppen met de wedstrijd, omdat mijn sleutelbeen gebroken was.
vw =
4. Wanneer kan ik je weer verwachten?
vw =
5. Ik ga mee, tenzij ik me niet lekker voel.
vw =

6. Toen hij kampioen werd, ontving hij een medaille.
vw =
7. Ik ben boos omdat je steeds mij de schuld geeft.
vw =
8. Ga je mee stappen als Laurie ook meegaat?
vw =
9. Ik doe de was terwijl hij kookt.
vw =
10. Zodra jij je rijbewijs hebt, mag je mijn auto lenen.
vw =
11. Merel en Jeroen zijn niet verliefd, maar gewoon vrienden.
vw =
12. Zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens.
vw =
13. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg.
vw =
14. De schilder begon zijn werk, nadat de timmerman klaar was.
vw =
15. Ik heb boodschappen gedaan, zodat we vanavond lekker kunnen koken.
vw =

Oefening 8 persoonlijke voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 51)

De naam van een persoon/ding wordt vervangen door een persoonlijk voornaamwoord.

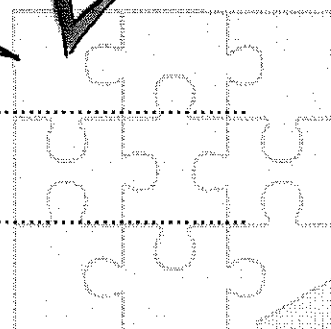
Voorbeelden:

Hij, het, wij, ons, hen.

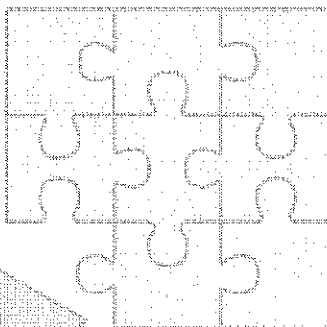
Benoem de persoonlijke voornaamwoorden (pers.vnw) en vul die in op de stippellijn.

1. Geef me de chocoladepasta eens aan!
pers.vnw =
2. Ik wil met jou en hem naar de bioscoop.
pers.vnw =

3. We gaan naar de dierentuin in Rotterdam.
pers.vnw =
4. Zij moet om half drie naar balletles.
pers.vnw =
5. Hij moet om vier uur naar zijn training.
pers.vnw =
6. Het lukte niet zo goed als we hoopten.
pers.vnw =
7. Met jou wil ik niks meer te maken hebben!
pers.vnw =
8. Jullie maken er wel weer een potje van!
pers.vnw =
9. Zij hebben de afspraak met ons niet afgezegd.
pers.vnw =
10. Toen ik hen over onze vakantie vertelde, luisterden ze aandachtig.
pers.vnw =
11. Zij heeft voor de tweede keer de gouden medaille gewonnen.
pers.vnw =
12. Ik geef hem voor zijn verjaardag een bioscoopbon.
pers.vnw =
13. Waarom duw jij mij van de schommel af?
pers.vnw =
14. Hij gaf de collectant van de Nierstichting vijf euro.
pers.vnw =
15. In Bangladesh bedelen ze om je geld.
pers.vnw =

Oefening 9 bezittelijke voornaamwoorden

Weet je nog?
(voor uitgebreide uitleg zie pagina 52)

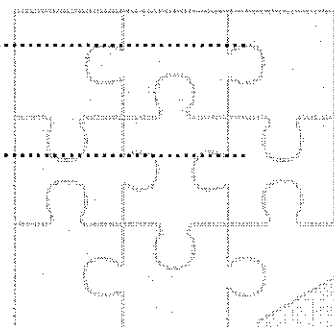
Bezittelijke voornaamwoorden geven
aan van wie het bezit is.

Voorbeeld:
Dit is **mijn** mobieltje.

Benoem de bezittelijke voornaamwoorden (bez.vnw) en vul die in op de stippellijn.

1. Waar heb je mijn rugzak gelaten?
bez.vnw =
2. Ze is weer haar bagage kwijt.
bez.vnw =
3. Jouw interpretatie van dit verhaal klopt helemaal niet!
bez.vnw =
4. Jullie moeten je rapport even bij oma laten zien.
bez.vnw =
5. Mijn koffers zijn in Parijs blijven staan!
bez.vnw =
6. Wilt u even uw paspoort laten zien?
bez.vnw =
7. Voor deze rekensom heb ik mijn liniaal en mijn potlood nodig.
bez.vnw =
8. Zij moet nodig haar haar laten knippen bij de kapper.
bez.vnw =
9. Het vruchtensap bij mijn tante was bedorven.
bez.vnw =
10. Waar zijn jullie schoolboeken gebleven?
bez.vnw =

11. Ik heb mijn toets uitstekend gemaakt!
bez.vnw =
12. Onze kennissen kwamen we op jouw verjaardag tegen.
bez.vnw =
13. Kunt u mij uw paraplu lenen?
bez.vnw =
14. Ik ben per ongeluk op jouw parkietje gaan staan.
bez.vnw =
15. Wij zijn gisteren ons nieuwe parkietje gaan kopen.
bez.vnw =

Maak voordat je verder gaat met Oefening 10 eerst Puzzelmix 2 op pagina 28.

Oefening 10 wederkerende voornaamwoorden en wederkerige voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 53 en 54)

1. Wederkerende voornaamwoorden komen voor in zinnen met wederkerende werkwoorden. Dit zijn werkwoorden met 'zich'.
2. Wederkerige voornaamwoorden zijn verbasteringen van 'elkaar'.

Voorbeelden:

1. Hij wast **zich**. Wij wassen **ons**.
2. **Elkaar**, **mekaar**, **elkander**.

Benoem de wederkerende voornaamwoorden (wedkd.vnw) en de wederkerige voornaamwoorden (wedkg.vnw) en vul die in op de stippellijn.

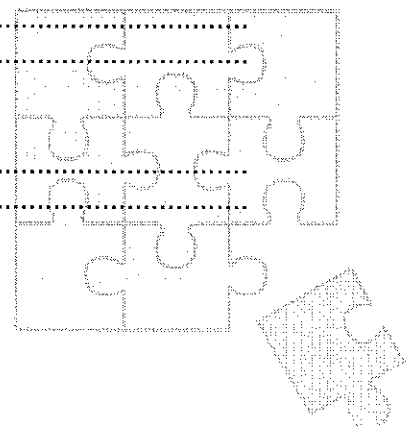
1. "Wees goed voor elkander", zei de dominee.

wedkd.vnw =
wedkg.vnw =

2. Mijn broer wil zich altijd wassen als ik al bezig ben.

wedkd.vnw =
wedkg.vnw =

3. Mijn vader stond zich voor de spiegel te scheren.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
4. Wij hebben ons kostelijk geamuseerd.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
5. Zij hadden elkaar al jaren niet gezien.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
6. De kinderen gaven elkaar cadeautjes met Sinterklaas.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
7. De broer en zus hebben mekaar jaren niet aardig gevonden.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
8. Wij hebben ons verbaasd over de nieuwe lesstof.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
9. Jij moet je schamen voor je gedrag!
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
10. Hij hoeft zich niet te generen voor zijn kleding.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
11. Waarom heb jij je nou vergist met oma's medicijnen?!
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
12. "Geef elkaar een hand en sluit weer vriendschap", zei de meester.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
13. Hebben jullie je geamuseerd in de bioscoop?
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
14. De oude man stinkt een beetje, hij moet zich wassen.
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =
15. Waarom gaan jullie nooit meer bij elkaar op bezoek?
wedkd.vnw =
wedkg.vnw =

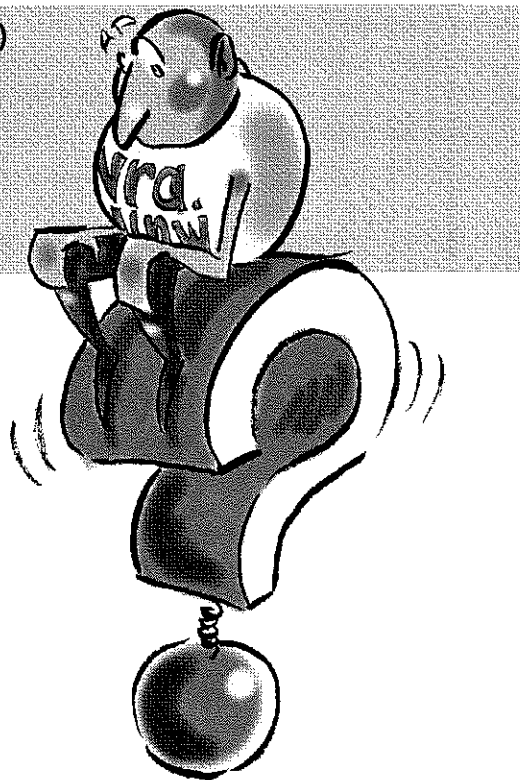
Oefening 11 vragende voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 54)

Een vragend voornaamwoord vraagt naar de naam of het kenmerk van iemand of iets.

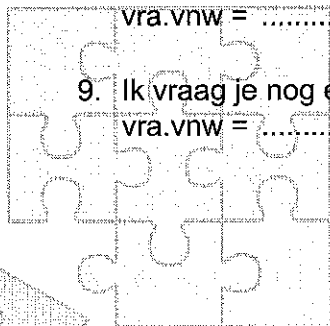
Voorbeelden:

Wie, wat, welke, wat voor één.

Benoem de vragende voornaamwoorden (vra.vnw) en vul die in op de stippellijn.

1. Wie is de gelukkige winnaar?
vra.vnw =
2. Wanneer vertel je me welke kant we op gaan?
vra.vnw =
3. Wat voor een zwembroek heb jij gekocht?
vra.vnw =
4. Wie belt mij nou midden in de nacht op?
vra.vnw =
5. Wat ga je hem vragen?
vra.vnw =
6. Wie heeft je dat verteld?
vra.vnw =
7. Ik zal je vertellen wat voor een achtergrond hij heeft.
vra.vnw =
8. Kun je mij vertellen op welk adres je woont?
vra.vnw =
9. Ik vraag je nog een keer wat hij gezegd heeft.
vra.vnw =

10. Weet jij met wie hij verkering heeft?

vra.vnw =

11. Welk merk spijkerbroek draag jij het liefst?

vra.vnw =

12. Wat voor een abonnement heb jij voor je telefoon?

vra.vnw =

13. Vertel me eens welke tas jij vergeten bent?

vra.vnw =

14. De volgende keer vraag ik wie jij daar ontmoet hebt.

vra.vnw =

15. Wat dacht je wel niet, toen je van huis wegliep?

vra.vnw =

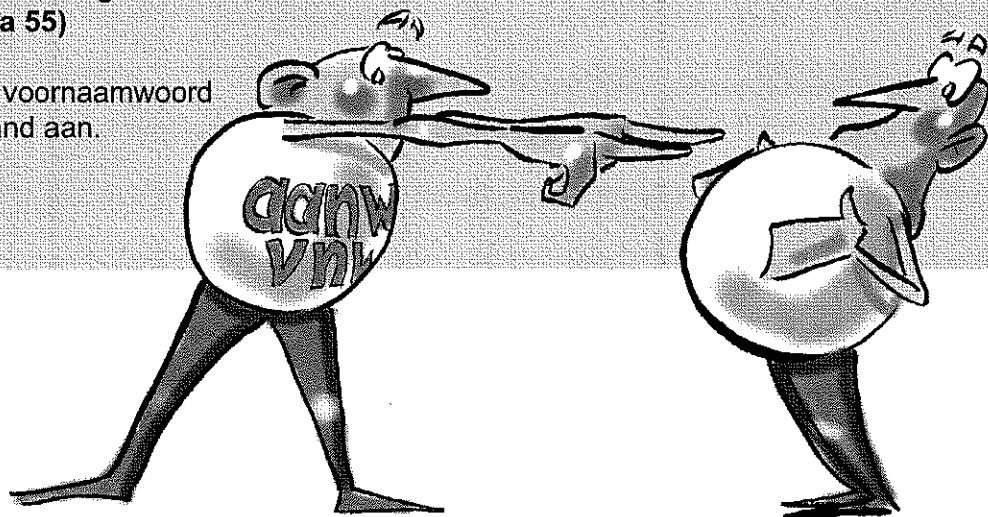
Oefening 12 aanwijzende voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 55)

Een aanwijzend voornaamwoord wijst iets of iemand aan.

Voorbeelden:

Deze, dat, zo'n.

Benoem de aanwijzende voornaamwoorden (aanw.vnw) en vul die in op de stippellijn.

1. Dat boek heb ik al lang gelezen!

aanw.vnw =

2. Ik zou willen dat ik zo'n vriendin had.

aanw.vnw =

3. Wil je deze papegaai of wil je die valkparkiet?

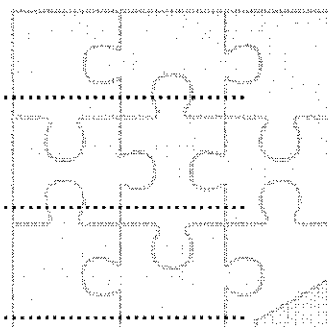
aanw.vnw =

4. Van dergelijke opmerkingen ben ik niet langer gediend!

aanw.vnw =

5. Ik heb een soortgelijke trui gekocht.

aanw.vnw =

6. Dit programma vond ik bijzonder interessant.
aanw.vnw =
7. Mijn moeder heeft dezelfde jas als jouw moeder.
aanw.vnw =
8. Waarom heb je me dat verhaal niet verteld?
aanw.vnw =
9. Die vriendinnen hadden een leuke vakantie met elkaar.
aanw.vnw =
10. Dat feest was een groot succes!
aanw.vnw =
11. Deze mensen heb ik lang niet gezien.
aanw.vnw =
12. Waarom wil je dit nou nog een keer horen?
aanw.vnw =
13. Doe je mee met dit spel?
aanw.vnw =
14. Dit boek heeft veel meer bladzijdes dan dat boek.
aanw.vnw =
15. Wil je zulke praatjes nooit meer verkopen?
aanw.vnw =

Oefening 13 onbepaalde voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 55)

Een onbepaald voornaamwoord gebruik je als je een voorwerp/persoon niet precies kunt of wilt omschrijven.

Voorbeelden:

Niets, iemand, het, men, alles.

Benoem de onbepaalde voornaamwoorden (onbep.vnw) en vul die in op de stippellijn.

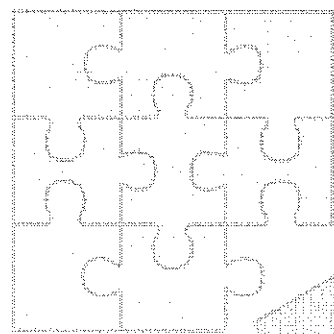
1. Je weet er duidelijk niets van af!

onbep.vnw =

2. Hij woonde in een of ander dorp in Frankrijk.

onbep.vnw =

3. Niemand heeft hem tot nu toe begrepen.
onbep.vnw =
4. Ik heb niets op de markt gekocht.
onbep.vnw =
5. Men heeft nog nooit van dit product gehoord.
onbep.vnw =
6. Ik kwam vandaag iemand tegen bij de friettent.
onbep.vnw =
7. Hij weet van deze sport alles af.
onbep.vnw =
8. Iemand zal er toch wel iets van begrepen hebben?
onbep.vnw =
9. Menigeen ging winkelen op de koopzondag.
onbep.vnw =
10. Het sneeuwde de hele kerstvakantie.
onbep.vnw =
11. Alles wat ik bedacht heb, hebben we uitgevoerd.
onbep.vnw =
12. Ik zou niets nieuws aan doen naar dat feest!
onbep.vnw =
13. We gaan elk jaar in september op familieweekend.
onbep.vnw =
14. Ze gaat niet mee, ze moet naar een of ander feest.
onbep.vnw =
15. Bij het tuincentrum heeft menigeen enkele planten gekocht.
onbep.vnw =

Oefening 14 betrekkelijke voornaamwoorden

Weet je nog? (voor uitgebreide uitleg zie pagina 56)

Een betrekkelijk voornaamwoord
wijst terug naar een eerder
genoemd woord
(het antecedent)

Voorbeeld:

De oude vrouw, **die**
daar loopt, is knettergek.

**Benoem de betrekkelijke
voornaamwoorden (betr.vnw)
en vul die in op de stippellijn.**

1. Het paard, dat in de wei staat, geef ik straks eten.
betr.vnw =
2. Mijn vriendje, die vorig jaar zomer verhuisd was, komt deze zomer langs.
betr.vnw =
3. De hond, die op diierendag geboren is, krijgt een extra botje.
betr.vnw =
4. De vrouw, van wie ik gescheiden ben, is goed voor de kinderen.
betr.vnw =
5. De inbreker, die zijn slag sloeg, hebben ze opgepakt.
betr.vnw =
6. Waarom komt de schilder, met wie ik een afspraak heb, niet opdagen?
betr.vnw =
7. De prijs, die hij gaf, was veel te hoog.
betr.vnw =
8. De vakantie, die in het water is gevallen, doen we gauw over!
betr.vnw =
9. De postbode, met wie ik op school zat, is verhuisd.
betr.vnw =
10. De trui, die daar ligt, moet ik hebben!
betr.vnw =
11. De chirurg, bij wie ik stage liep, voert elke operatie perfect uit.
betr.vnw =

12. De bloemen, welke ik geplukt heb, zijn eigenlijk beschermd.

betr.vnw =

13. De baby, die geboren is, is zeer welkom.

betr.vnw =

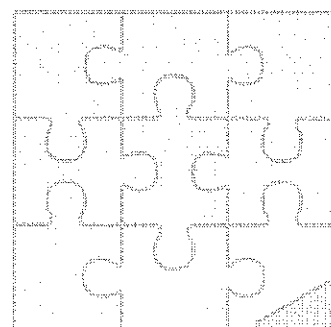
14. Het huis, dat je daar ziet, wordt volgende week afgebroken.

betr.vnw =

15. De bergpassen, welke door sneeuw versperd waren, hebben we vermeden.

betr.vnw =

Ga verder met de Puzzelverzamelmixen vanaf pagina 30.

Puzzelmix 1 bijvoegelijke naamwoorden en bijwoorden

Benoem de bijvoegelijke naamwoorden (bijv.nw) en de bijwoorden (bw) en vul die in op de stippellijn.

1. Ga je altijd met deze aardige meneer naar het museum?

bijv.nw =

bw =

2. Gisteren zijn we weer gaan schaatsen op de nieuwe ijsbaan.

bijv.nw =

bw =

3. De waterpolowedstrijd van mijn beste vrienden hebben ze ruim gewonnen!

bijv.nw =

bw =

4. De halve vakantie hebben we gelogeed bij mijn oude oma.

bijv.nw =

bw =

5. Die gele gypsen van jou zitten heel lekker.

bijv.nw =

bw =

6. Deze vriendelijke vrouw ging ontzettend te keer.

bijv.nw =

bw =

7. Ik ga nooit meer met jou op vakantie.

bijv.nw =

bw =

8. Waarom ga je nog steeds niet naar die nieuwe dokter?

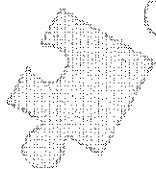
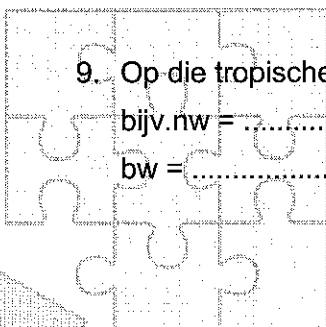
bijv.nw =

bw =

9. Op die tropische reis gingen we iedere dag zwemmen.

bijv.nw =

bw =

10. Een volgende keer maak ik direct een afspraak.

bijv.nw =

bw =

11. Mijn lieve vriend van vroeger geeft niets uit handen.

bijv.nw =

bw =

12. Wanneer kom je nou een keertje Thais eten?

bijv.nw =

bw =

13. De aannemer bouwde een reusachtig hoge flat.

bijv.nw =

bw =

14. Wil je een keertje meezeilen op een origineel Friese zeilboot?

bijv.nw =

bw =

15. Ooit zal ik een gepaste oplossing vinden voor dat probleem.

bijv.nw =

bw =

Puzzel

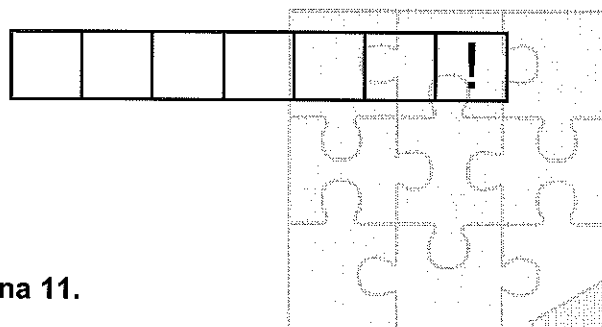
In de puzzel staan van links naar rechts, rechts naar links, boven naar beneden en van beneden naar boven:

- bijv.nw zin 3
- bijv.nw zin 9
- bw zin 3
- tweede bw zin 8
- tweede bw zin 12
- tweede bijv.nw zin 4
- bijv.nw zin 13
- eerste bw zin 7
- tweede bw zin 11
- bijv.nw zin 5

Streek de woorden door. De letters die overblijven, vormen een woord.

De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

s	t	e	i	n	o	u	m	b
g	g	o	n	o	o	e	i	e
d	z	o	h	o	g	e	u	s
e	h	c	s	i	p	o	r	t
o	u	d	e	t	g	e	l	e

Ga verder met Oefening 5 tot en met 9 vanaf pagina 11.

Puzzelmix **2** persoonlijke voornaamwoorden en bezittelijke voornaamwoorden

Benoem de persoonlijke voornaamwoorden (pers.vnw) en bezittelijke voornaamwoorden (bez.vnw) en vul die in op de stippellijn. Let op! Er kunnen meerdere persoonlijke en bezittelijke voornaamwoorden in staan.

1. Wil je mij mijn sloffen even aangeven?

pers.vnw =

bez.vnw =

2. Jouw broer en mijn zus zijn vrienden van elkaar.

pers.vnw =

bez.vnw =

3. Dat je zijn schoolboek zo saai vindt, komt doordat jij je niet interesseert voor het vak.

pers.vnw =

bez.vnw =

4. Ga je met mij mee naar huis?

pers.vnw =

bez.vnw =

5. Wil je met ons mee op wintersportvakantie?

pers.vnw =

bez.vnw =

6. In het winkelcentrum loop ik altijd langs mijn favoriete winkel.

pers.vnw =

bez.vnw =

7. Wil je mij de pindakaas eens aangeven?

pers.vnw =

bez.vnw =

8. Waar heb je jouw nieuwe avondjurk gekocht?

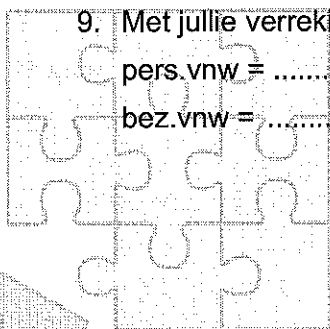
pers.vnw =

bez.vnw =

9. Met jullie verrekijker kun je de sterren goed zien.

pers.vnw =

bez.vnw =

10. Mijn zonnebril heb ik per ongeluk in jouw tas gestopt.

pers.vnw =

bez.vnw =

11. Hoe laat vlieg je naar Amerika?

pers.vnw =

bez.vnw =

12. In Rotterdam gaan wij een nieuwe sportschool beginnen.

pers.vnw =

bez.vnw =

13. Wij hebben ons huiswerk weer niet gemaakt.

pers.vnw =

bez.vnw =

14. Op internet vind je mijn mooie website.

pers.vnw =

bez.vnw =

15. Door jouw fout kom ik in de problemen.

pers.vnw =

bez.vnw =

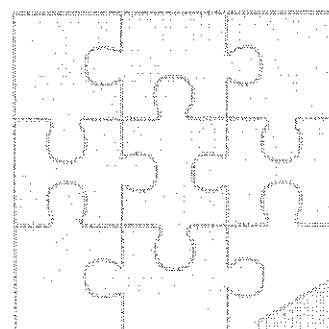
Puzzel

Zet een kruis door alle vakjes van de zinnen waar zowel één of meer persoonlijke voornaamwoorden als één of meer bezittelijke voornaamwoorden in zitten. De letters die overblijven vormen een woord.

10 g	1 k	12 j	4 i	8 n
7 p	13 a	11 p	3 o	15 e
6 d	5 i	9 s	2 e	14 t

						!
--	--	--	--	--	--	---

Ga verder met Oefening 10 tot en met 14 vanaf pagina 18.

Puzzelverzamelmix 1

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. Door de **heftige** storm werden wij **vlot** vooruit geblazen.

.....
.....

2. De zachtgele verf was **schitterend** voor de grote **woonkamer**.

.....
.....

3. **Het** komende najaar verhuist **mijn** goede vriend naar een kleiner huis.

.....
.....

4. De kleine kinderen **winnen** graag met het vaakgespeelde **knikkerspel**.

.....
.....

5. De bekende rapper stond op het **drukke** marktplein **te** zingen.

.....
.....

6. De grote beuk **in** het park aan het eind van **onze** straat werd gekapt.

.....
.....

7. **Op** dinsdag en woensdag **heb** ik tot laat les op school.

.....
.....

8. **De** ruzie met de buurvrouw liep uit de **hand**.

.....
.....

9. Wil jij nog **wat** aanmaakblokjes **voor** de open haard kopen?

.....
.....

10. **Gelukkig** ging de zon weer een **beetje** schijnen in het noorden.

.....
.....

11. Het schuurtje in de tuin moet **opnieuw geverfd** worden.

.....

12. Zij **zou** haar toets over willen doen om een **beter** cijfer te halen.

.....

.....

13. De **buurman** had de botsing **niet** zien gebeuren.

.....

.....

14. Zou **je** de boodschap voor **mij** willen doen?

.....

.....

15. Kom **nou** eens een keertje een pizza **eten**.

.....

.....

Puzzel

Kies voor de antwoorden uit de dikgedrukte woorden. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

↓

zin 1: bijv.nw =

--	--	--	--	--	--	--

zin 8: lw =

--	--	--	--	--

zin 10: bw =

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

zin 5: bijv.nw =

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

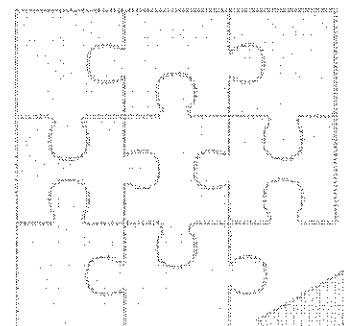
zin 4: zelfst.nw =

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

zin 15: ww =

--	--	--	--	--	--

!

Puzzelverzamelmix 2

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. Ik heb **al** verscheidene adviezen gegeven, maar helaas **zonder** resultaat.

.....

.....

2. Jij bent de **zoveelste die** dat komt vragen!

.....

.....

3. **Twee** meiden gingen voor de **laatste** keer samen naar school.

.....

.....

4. **Tot** de kerstvakantie moet je **nog** even hard werken.

.....

.....

5. Ga **je** mee uit eten in dat **nieuwe** restaurant?

.....

.....

6. Bemoei je **met** je **eigen** zaken!

.....

.....

7. Op zolder in een **stoffige** doos ligt **mijn** dagboek.

.....

.....

8. Wil jij met **de** nieuwe **tuinslang** de tuin besproeien?

.....

.....

9. Hoe komt **het** dat de jongen zo **langzaam** groeit?

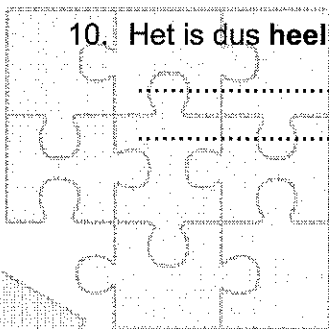
.....

.....

10. Het is **dus heel** goed geweest dat we **hoog** zijn geklommen.

.....

.....

11. Overal in **Nederland** kun je inderdaad ijsjes **kopen**.

.....

12. Wil je **trouwens** wat vaker wat **van** je laten horen?

.....

.....

13. Ik ga **nooit** meer met **jou** op vakantie.

.....

.....

14. Beide partners hadden **genoeg** van de **relatie**.

.....

.....

15. Het toneelstuk **trok** slechts **enkele** bezoekers.

.....

.....

Puzzel

Benoem de woordsoorten. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

↓

zin 1: zonder =

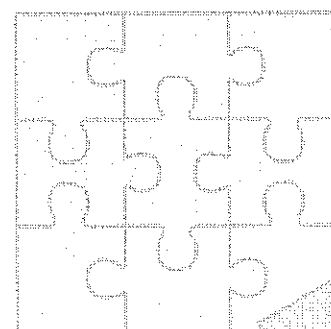
zin 11: kopen =

zin 5: nieuwe =

zin 8: tuinslang =

zin 13: jou =

!

Puzzelverzamelmix 3

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. Ik heb een vacature, omdat Martine **onverwacht** vertrok.

.....
.....

2. De vakantie **loopt** van **juni** tot augustus.

.....
.....

3. Zodra de **storm** geweken is, zeilen we **naar** huis.

.....
.....

4. **Indien** ik geen tegenbericht krijg, zie je **mij** in september weer.

.....
.....

5. Ik ga naar bed, want ik ben **nogal moe**.

.....
.....

6. **Mijn** agenda heb ik verkeerd ingevuld.

.....
.....

7. Aan mijn huiswerk **ben** ik niet **toegekomen**.

.....
.....

8. Mijn vriendin **uit** Australië neemt een kangaroo voor **mij** mee.

.....
.....

9. De aanbieding was: '**Twee** truien voor **de** prijs van één'.

.....
.....

10. De **volgende** keer kom je **bij** mij eten!

.....
.....

11. De blaadjes aan de **eikenboom** worden **al** een beetje bruin.

.....

12. **Tijdens** de herfstwandeling kreeg ik een beukenootje **op** mijn hoofd.

.....

.....

13. **Dennis** won de kampioenschappen **van** het schaatsen.

.....

.....

14. De **zwangere** vrouw baarde **een** gezonde baby.

.....

.....

15. De cd-roms voor de Franse les zijn **leuk om** te doen.

.....

.....

Puzzel

Kies voor de antwoorden uit de dikgedrukte woorden.

In de puzzel staan van links naar rechts, rechts naar links, boven naar beneden en van beneden naar boven de volgende woorden:

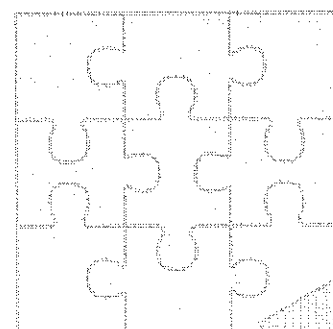
- bw zin 1
- bijv.nw zin 15
- bez.vnw zin 6
- vz zin 10
- zelfst.nw zin 2
- lw zin 14
- vz zin 12
- tw zin 9

Streep de woorden door. De letters die overblijven, vormen een woord.

De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

t	h	c	a	w	r	e	v	n	o
w	s	e	e	n	u	b	i	j	p
e	k	u	e	l	j	u	n	i	e
e	t	i	j	d	e	n	s	m	r

.....!

Puzzelverzamelmix 4

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. **Het** ging vandaag **heel** goed op school!

.....
.....

2. De **raket** vloog met veel lawaai de ruimte **in**.

.....
.....

3. **De** test was voor mij veel te **moeilijk**.

.....
.....

4. **Mijn** auto krijgt binnenkort een grote **beurt**.

.....
.....

5. Wil je **voortaan** voldoende benzine in de auto **van** je moeder doen?

.....
.....

6. **Strik** je je veters goed **voordat** je het veld op rent?

.....
.....

7. Het meisje **viel** met een **klap** van de schommel.

.....
.....

8. **De** ambulance kwam nog net **op** tijd.

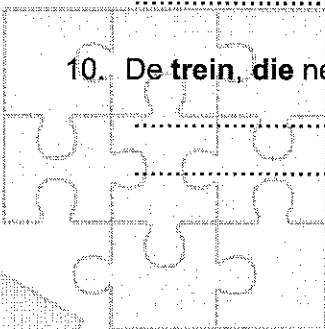
.....
.....

9. Ik ben vorige week mijn **gouden** ring **verloren**.

.....
.....

10. De **trein**, **die** net weg reed, moest ik halen!

.....
.....

11. **Waar** heb jij **die** nieuwe broek gekocht?

12. Het verliefde **stel** omhelsde **elkaar** innig.

.....

13. **Wat voor een** kleur muts is voor **mij** geschikt, vind jij?

.....

14. De volgende keer ga **ik** met de fiets **naar** de stad.

.....

15. De **tiende** bezoeker mag **gratis** naar binnen.

.....

Puzzle

Kies voor de antwoorden uit de dikgedrukte woorden. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

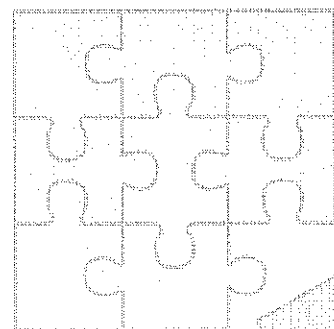
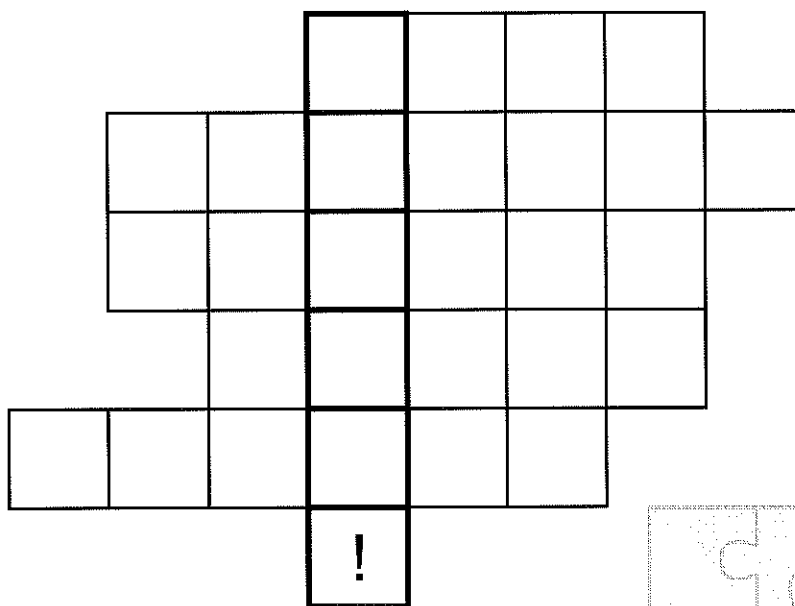
zín 1: bw =

zin 6: $\text{vw} =$

```
zin 15: bep.rtw =
```

```
zin 10: zelfst.nw =
```

zin 12: wedkg.vnw =

Puzzelverzamelmix 5

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. Geef **hem** een zoen van me, **als** je hem ziet!

.....

.....

2. Het varken, **dat** op stal staat, wordt **morgen** geslacht.

.....

.....

3. **Op** dertig april 2005 vierde koningin Beatrix **haar** 25-jarige ambtsjubileum.

.....

.....

4. Ik blijf binnen, **want het** regent!

.....

.....

5. Deze **groene** paraplu is van **mij**.

.....

.....

6. Dit was mijn **zoveelste** vakantie naar de **Ardennen**.

.....

.....

7. De orkaan heeft **veel** huizen **verwoest**.

.....

.....

8. Erik **noch** Eva wist **wat** er aan de hand was.

.....

.....

9. Mijn vader en moeder hebben **vaak ruzie** met elkaar.

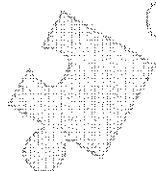
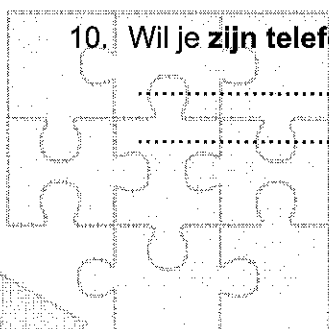
.....

.....

10. Wil je **zijn telefoonnummer** nog even opnoemen?

.....

.....

11. **Wie** is momenteel de rijkste vrouw van Nederland?

.....

12. Jasmijn mocht meedoen, **mits** ze goed haar **best** zou doen.

.....

.....

13. Hij heeft **zich al** maanden niet gedoucht.

.....

.....

14. Ik ga **nooit** meer met **hem** mee.

.....

.....

15. Sinterklaas was **oorspronkelijk** op zes december **jarig**.

.....

.....

Puzzel

Benoem de woordsoorten. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Let op! Kies bij telwoorden uit onbepaald of bepaald en hoofdtelwoord of rangtelwoord (zie theorie). Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord in de dikgedrukte vakjes.

zin 10: telefoonnummer =

zin 14: hem =

zin 9: vaak =

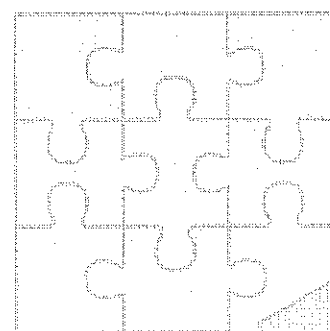
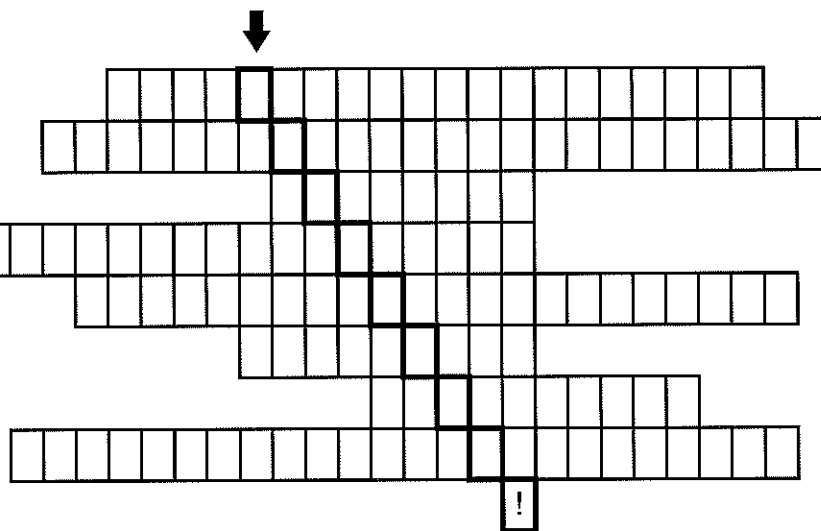
zin 2: dat =

zin 7: veel =

zin 8: noch =

zin 3: op =

zin 13: zich =

Puzzelverzamelmix 6

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. Hij kwam **niet** op mijn feestje, wat **ik** niet leuk vond.

.....
.....

2. Het meisje, **dat** daar fietst, is **mijn** buurmeisje.

.....
.....

3. De **muziekles** was al **snel** afgelopen.

.....
.....

4. De **verwelkte** bloemen stinken een uur **in** de wind.

.....
.....

5. **Bovenop** de wasmand lag **een** vieze trui.

.....
.....

6. Wil je **voortaan** de dop op de tandpasta **doen**?

.....
.....

7. **De** leerkracht had de klas **niet** in de hand.

.....
.....

8. **Waarom** help jij je moeder niet met **tafeldekken**?

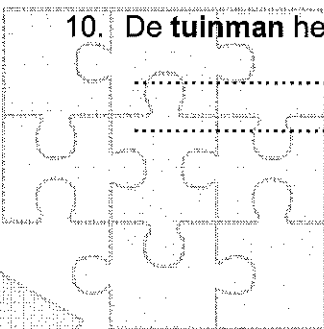
.....
.....

9. **Met** de bokswedstrijd had hij **zijn** neus gebroken.

.....
.....

10. De **tuinman** heeft de notenboom **gesnoeid**.

.....
.....

11. In het voorjaar heb ik **nieuwe viooltjes** geplant in de achtertuin.

.....

12. **Waar** wil je **deze** kapstok ophangen?

.....

.....

13. De voetbaltraining gaat door, **tenzij** het vriest.

.....

.....

14. De bakker **geeft** gratis krentenbollen aan de **scholieren**.

.....

.....

15. Het baby'tje sliep **heel** lief in zijn eigen bedje.

.....

.....

Puzzel

Kies steeds uit de dikgedrukte woorden.

In de puzzel staan van links naar rechts, rechts naar links, boven naar beneden en van beneden naar boven de volgende woorden:

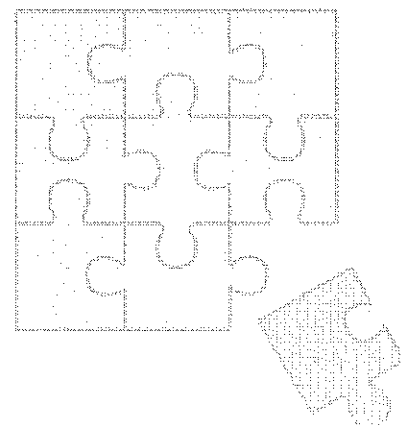
- betr.vnw zin 2
- bw zin 3
- pers.vnw zin 1
- bw zin 6
- bijv.nw zin 11
- zelfst.nw zin 11
- aanw.vnw zin 12
- vw zin 13

Streep de woorden door. De letters die overblijven, vormen een woord.

De letters in de puzzel mogen meerdere keren gebruikt worden.

s	e	j	t	l	o	o	i	v
n	i	e	u	w	e	k	k	n
e	a	p	t	e	n	z	i	j
l	z	e	z	e	d	a	t	e
g	n	a	a	t	r	o	o	v

							!
--	--	--	--	--	--	--	---

Puzzelverzamelmix 7

Alles door elkaar! Benoem de dikgedrukte woordsoorten en vul die in op de stippellijn.

1. In de auto word **ik** altijd **snel** misselijk.

.....

.....

2. De vos at **alle** kippen van het erf van boer **Jansen** op.

.....

.....

3. Kabouter Plop **verloor** zijn **rode** muts.

.....

.....

4. Het schaap met **vijf** poten is **een** illusie.

.....

.....

5. **Welke** zender **op** de televisie is in Nederland het populairst?

.....

.....

6. De **vrachtwagenchauffeur** was **tegen** een boom gereden.

.....

.....

7. Wat een **aangebrande** lucht komt **er** uit de keuken.

.....

.....

8. De leidster van de crèche was **heel erg** ziek thuisgekomen.

.....

.....

9. De computer **deed** het **wonder** boven wonder weer goed.

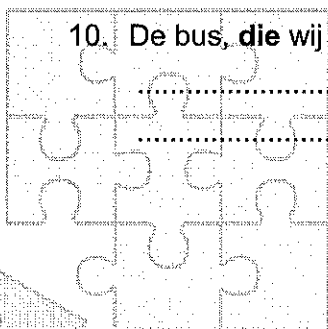
.....

.....

10. De bus, **die** wij gehuurd hadden, **bleek** gestolen.

.....

.....

11. **Waarom** laat je mij in **mijn** sop gaarkoken?

.....

12. **Ondanks** de regen, **zeemde** ik mijn ramen.

.....

.....

13. Het abonnement **van** mijn mobiel is **volgende** maand verlopen.

.....

.....

14. **Van welke** chocola houd jij het meeste?

.....

.....

15. Hebben **jullie** de zinnen een **beetje** begrepen?

.....

.....

Puzzel

Benoem de woordsoorten. Schrijf de benamingen voluit. Bestaat het antwoord uit meer dan één woord, dan schrijf je de woorden zonder spatie aan elkaar vast. Let op! Kies bij telwoorden uit onbepaald of bepaald en hoofdtelwoord of rangtelwoord (zie theorie). Wanneer je de juiste antwoorden hebt gegeven, ontstaat er een woord onder de pijl.

zin 2: alle =

zin 10: die =

zin 8: heel =

zin 2: Jansen =

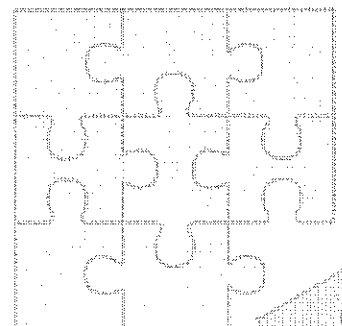
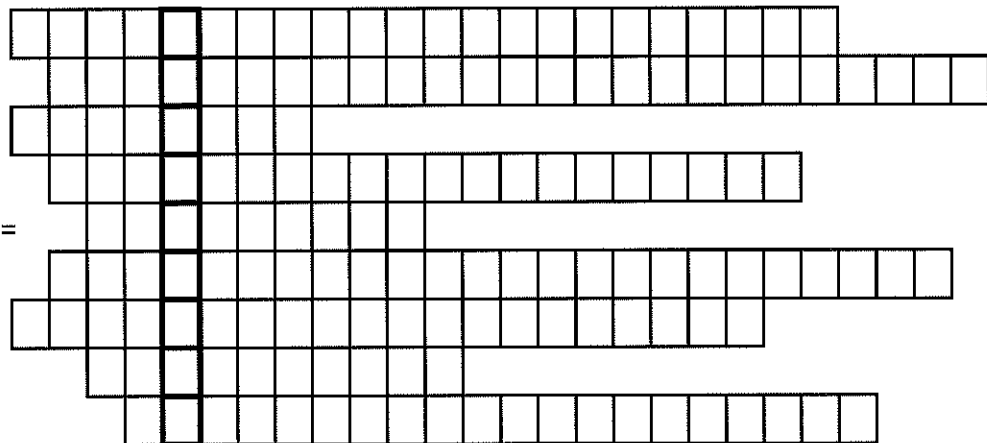
zin 12: ondanks =

zin 15: jullie =

zin 9: wonder =

zin 6: tegen =

zin 5: welke =

Theorie woordsoorten

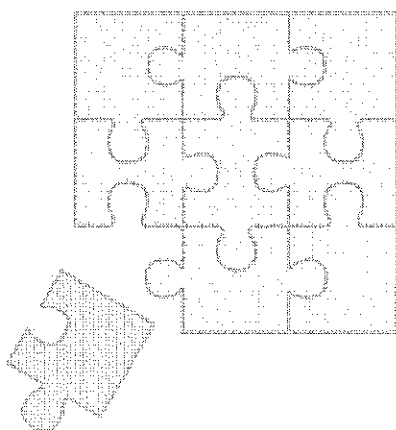
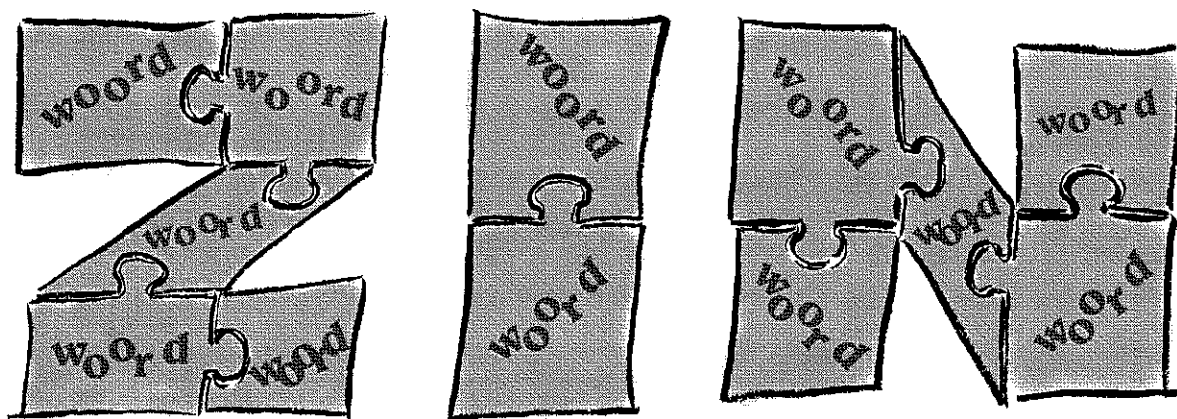
Om een zin te bouwen, heb je verschillende woorden nodig. In dit hoofdstuk willen we je leren de woorden te verdelen in verschillende categorieën. Deze categorieën noemen we woordsoorten. Ook zie je dat deze woorden die behoren tot bepaalde woordsoorten soms als groep woorden bij elkaar horen. Je zult zien dat ze in een bepaalde volgorde in de zin voorkomen.

Als je taalkundig gaat ontleden, ga je dus geen woordgroepen afgrenzen, maar ga je de woorden stuk voor stuk benoemen.

In de hieronder beschreven onderdelen van de woordsoorten leren we je tot welke woordsoort ieder woord behoort.

Hoe herken je een woordsoort?

Een woordsoort kenmerkt zich door bepaalde eigenschappen. In dit boekje zullen we iedere woordsoort uitvoerig uitleggen met daarbij behorende voorbeelden.

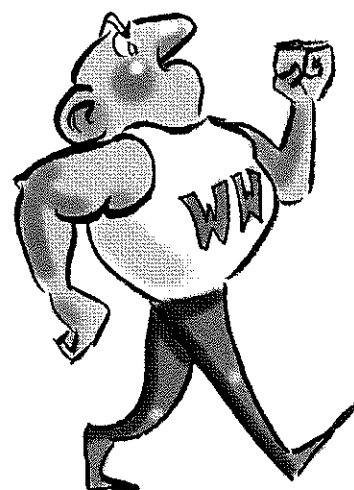
Theorie werkwoorden

Werkwoorden (ww) geven een handeling aan; ze geven aan wat er gedaan wordt. Ze kunnen in een andere tijd gezet worden. Hierbij kan het werkwoord van klank veranderen.

Je kunt werkwoorden verdelen in sterke werkwoorden en zwakke werkwoorden.

- Sterke werkwoorden veranderen in de verleden tijd van klank.
Voorbeelden: zwemmen - zwom, lopen - liep, komen - kwam.

- Zwakke werkwoorden veranderen niet van klank.
Voorbeelden:
werken - werkte,
fietsen - fietste.

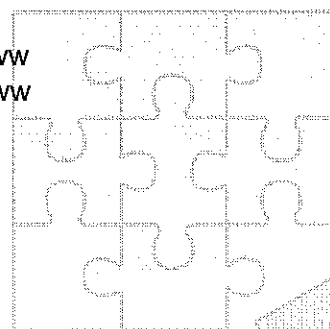
Er zijn drie soorten werkwoorden:

- Zelfstandige werkwoorden (zww).
De zelfstandige werkwoorden kunnen zelfstandig bestaan. Deze geven een handeling aan.
Voorbeelden: ik fiets, ik loop, ik zwem.
- Hulpwerkwoorden (hww).
De hulpwerkwoorden kunnen niet zelfstandig bestaan.
Voorbeelden: zijn, hebben, worden, zullen, gaan, willen, kunnen, mogen, moeten, etc.
- Koppelwerkwoorden (kww).
Koppelwerkwoorden zijn een onderdeel van het naamwoordelijk gezegde.
Er zijn negen koppelwerkwoorden: zijn, worden, blijven, blijken, lijken, schijnen, heten, dunken, voorkomen.

Let op! Hulpwerkwoorden en koppelwerkwoorden kunnen ook als zelfstandig werkwoord in een zin voorkomen.

Voorbeelden:

Wij zijn in Brazilië.	⇒ "zijn" is hier een zww
Hij is kapper.	⇒ "is" van het ww zijn is hier een kww
Zij is gevallen.	⇒ "is" van het ww zijn is hier een hww
	⇒ "gevallen" is hier een zww

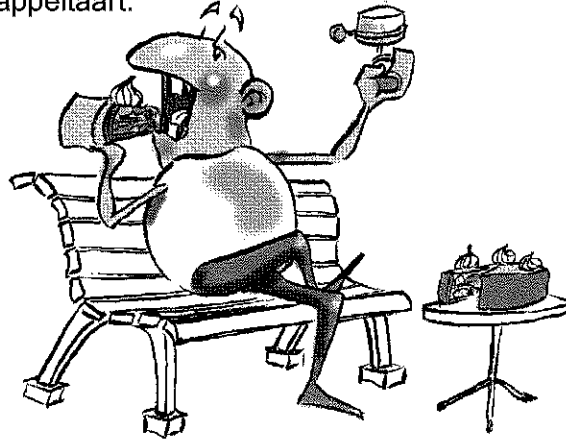
Theorie zelfstandige naamwoorden

Zelfstandige naamwoorden (zelfst.nw) kunnen zelfstandig bestaan. Er zijn drie soorten zelfstandige naamwoorden:

- Concrete zelfstandige naamwoorden.

De meeste zelfstandige naamwoorden kun je vasthouden en zien. Dit zijn de concrete zelfstandige naamwoorden. Ze zijn tastbaar.

Voorbeelden: fietsbel, tuinbank, appeltaart.

- Abstracte zelfstandige naamwoorden.

Deze zelfstandige naamwoorden kun je niet zien of vasthouden.

Voorbeelden: ruzie, aarzeling, liefde.

- De laatste groep zelfstandige naamwoorden zijn eigen namen van mensen, dieren, alle aardrijkskundige namen en de namen van de dagen, maanden en windstreken.

Voorbeelden: Alexia, Loekie, Rijn, westen, september, dinsdag.

Hoe herken je een zelfstandig naamwoord?

Een zelfstandig naamwoord herken je doordat je er bijna altijd een lidwoord voor kunt zetten.

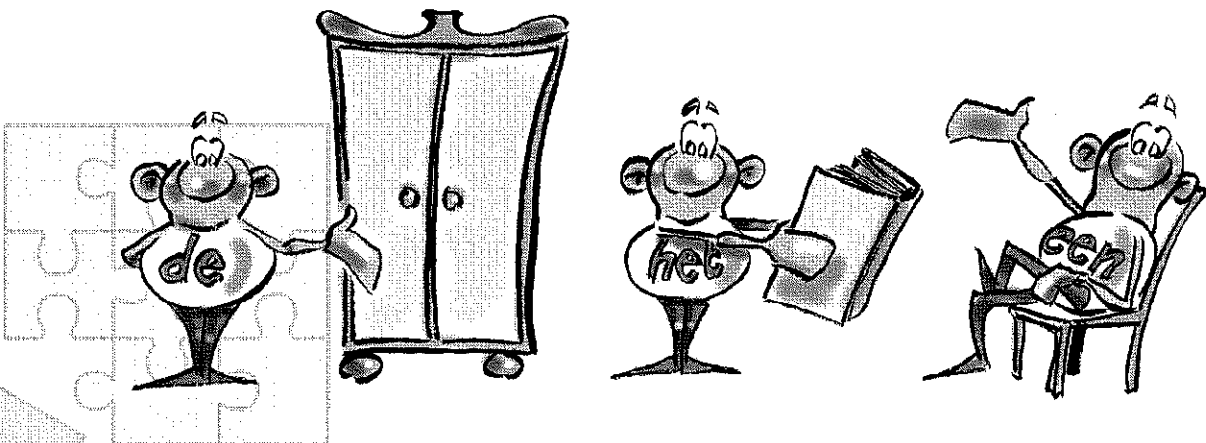
Voorbeelden: de angst, het boek, een vulpen, de opa, de zon, een week, Joris, april.

Theorie lidwoorden

De lidwoorden (lw) zijn **de**, **het** en **een**. Ze staan voor een zelfstandig naamwoord.

- **De** en **het** zijn bepaalde lidwoorden.
- **Een** is een onbepaald lidwoord.

Voorbeelden: **de** kast, **het** boek, **een** stoel.

Theorie bijvoeglijke naamwoorden

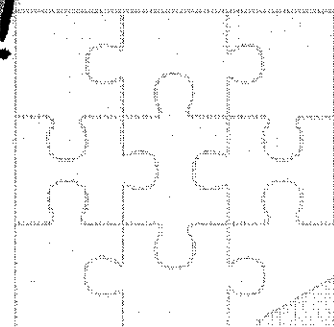
Een bijvoeglijk naamwoord (bijv.nw) zegt iets extra's over een zelfstandig naamwoord. Het kan bijgevoegd worden bij een zelfstandig naamwoord.

Hoe herken je een bijvoeglijk naamwoord?

Het voegt iets toe aan een zelfstandig naamwoord. Het kan ervoor of erachter staan.

Voorbeelden:

- Lekker walmen stegen op van de barbecue. $\Rightarrow$ lekkere = bijv.nw
- Het gekke lied werd gezongen. $\Rightarrow$ gekke = bijv.nw
- De roddelende buurvrouw. $\Rightarrow$ roddelende = bijv.nw
- Het huis is gigantisch. $\Rightarrow$ gigantisch = bijv.nw

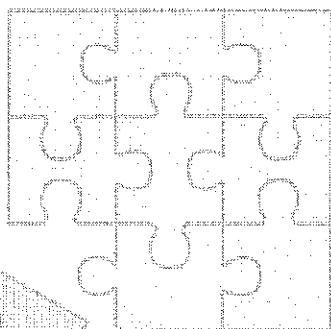
Theorie bijwoorden

Een bijwoord (bw) zegt iets over een werkwoord, een bijvoeglijk naamwoord of een ander bijwoord of het geeft antwoord op de vragen: waar en wanneer. Daarnaast zijn er nog restwoorden.

Hoe herken je een bijwoord?

Er zijn verschillende soorten bijwoorden:

- Het zegt iets over een werkwoord.
Voorbeeld: Je hebt hard gewerkt. $\Rightarrow$ hard = bijwoord
- Het zegt iets over een bijvoeglijk naamwoord.
Voorbeeld: De heel rode schoen. $\Rightarrow$ heel = bijwoord
- Het zegt iets over een ander bijwoord.
Voorbeeld: Hij heeft onwijs goed opgelet. $\Rightarrow$ onwijs = bijwoord
- Het geeft antwoord op de vraag 'waar?'.
Voorbeelden: daar, hier, overal, ergens, nergens, enz.
- Het geeft antwoord op de vraag 'wanneer?'.
Voorbeelden: vanmorgen, nu, al, vaak, ooit, nooit, dikwijls, gisteren, enz.
- Restwoorden:
Voorbeelden: nog, wel, hoe, waarom, toch, misschien, te, niet, enz.

Theorie voorzetsels

Een voorzetsel (vz) duidt een plaats of een tijd aan en staat voor een zelfstandig naamwoord (wel of niet voorafgegaan door een lidwoord) of voor een persoonlijk voornaamwoord.

Een voorzetsel kun je voor de volgende woorden zetten:

- ... de tafel (in, op, van, tegen)
- ... de film (gedurende, tijdens)
- ... Noord-Brabant (bij, boven)
- ... ons (voor, naast, op)

Voorbeelden:

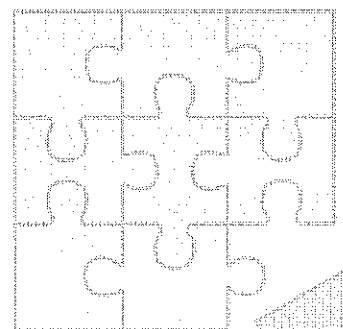
- Ik loop **onder** de ladder door.
- Ik pak iets **uit** de kast.
- Hij liep **tijdens** de voorstelling weg.
- **Vanaf** de verhuizing woon ik bij mijn vader.
- Het vliegtuig vloog hoog **boven** Flevoland.
- Zij loopt **achter** hem.

Let op! Soms hoort een voorzetsel bij een splitsbaar werkwoord.

Voorbeelden:

- Hij belt de man op. ⇒ op is hier een deel van het werkwoord opbellen.
- Zij glijdt uit over de bananenschil. ⇒ uit is hier een deel van het werkwoord uitglijden.

Theorie telwoorden

Telwoorden (tw) zijn woorden die iets vertellen over een aantal of over de plek in een rij.

Er zijn twee soorten telwoorden:

- Hoofdtelwoorden. Deze geven een aantal aan.
 - Bepaald hoofdtelwoord: drie, tien, honderd.
 - Onbepaald hoofdtelwoord: veel, weinig, enkele, sommige.
- Rangtelwoorden. Deze geven een plaats in de rij aan.
 - Bepaald rangtelwoord: eerste, vierde, tiende, veertigste.
 - Onbepaald rangtelwoord: hoeveelste, laatste, zoveelste.

Theorie voegwoorden

Een voegwoord (vw) voegt twee zinnen, twee zinsdelen of twee woorden aan elkaar. Het meest voorkomende voegwoord is het woord 'en'.

Hoe herken je een voegwoord?

Een voegwoord heeft een vaste plek in de zin. Het kan vooraan de zin staan, direct na de komma, of midden in de zin.

Voorbeelden:

- Omdat zij haar gymspullen vergeten was, moest zij ze gaan halen ⇒ Omdat = vw.
- Ik ga naar huis, want het regent. ⇒ want = vw.
- Hij loopt als een olifant. ⇒ als = vw.

Theorie voornaamwoorden

Er bestaan verschillende soorten voornaamwoorden (vnw).

Je kunt de voornaamwoorden in acht groepen onderverdelen. Te weten:

- persoonlijke voornaamwoorden
- bezittelijke voornaamwoorden
- wederkerende voornaamwoorden
- wederkerige voornaamwoorden
- vragende voornaamwoorden
- aanwijzende voornaamwoorden
- onbepaalde voornaamwoorden
- betrekkelijke voornaamwoorden.

Hierna worden alle soorten voornaamwoorden behandeld.

Theorie persoonlijke voornaamwoorden

Een persoonlijk voornaamwoord (pers.vnw) gaat over een persoon (eventueel over een dier of ding). De naam van de persoon wordt vervangen door het persoonlijk voornaamwoord.

Voorbeelden:

- De meester stuurt Jan en Max naar de gang. ⇒ **Hij** stuurt **ze** naar de gang.
- De kinderen lopen naar de gymzaal. ⇒ **Ze** lopen naar de gymzaal.

Je kunt persoonlijke voornaamwoorden onderverdelen in drie groepen. Dit zijn de eerste, tweede en derde persoon. Deze groepen kun je bovendien onderverdelen in enkelvoud en meervoud.

1 ^o persoon enkelvoud:	ik, mij, me
2 ^o persoon enkelvoud:	je, jij, jou, u
3 ^o persoon enkelvoud:	hij, zij, ze, het, hem, haar

1 ^o persoon meervoud:	wij, we, ons
2 ^o persoon meervoud:	jullie, u
3 ^o persoon meervoud:	zij, ze, hen

Theorie bezittelijke voornaamwoorden

Bezittelijke voornaamwoorden (bez.vnw) geven aan van wie het bezit is. Het bezit staat achter het bezittelijke voornaamwoord. Het bezittelijk voornaamwoord staat dus altijd rechtstreeks voor een zelfstandig naamwoord of voor een bijvoeglijk naamwoord. Terwijl het persoonlijk voornaamwoord zelfstandig voorkomt.

Bij elk persoonlijk voornaamwoord hoort een bezittelijk voornaamwoord.

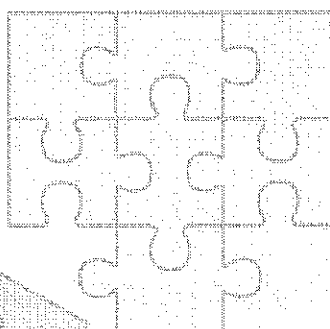
	pers.vnw	bez.vnw	
Enkelvoud	ik, mij, me	mijn	Het is mijn mobieltje.
	jij/je, jou	jouw/je	Dat was jouw kamer.
	u	uw	Is dit uw tent?
	Hij, hem	zijn	Dit is zijn mountainbike.
	zij, ze, haar	haar	Het is haar kat.
	het	zijn	Zijn poepluier stinkt.

Meervoud	we, wij, ons	ons	Het is ons gele bootje.
	jullie	jullie	Dat is jullie goed recht.
	u	uw	Wilt u uw paspoorten pakken?
	zij, ze, hen	hun	Zij zijn hun bagage kwijt.

Let op! Bij jouw en uw niet de w vergeten.

Het boek is van jou. ⇒ 'jou' is hier een pers.vnw.

Het is jouw boek. ⇒ 'jouw' is hier een bez.vnw.

Theorie wederkerende voornaamwoorden

Wederkerende voornaamwoorden (wedkd.vnw) komen voor in zinnen met wederkerende werkwoorden. Wederkerende werkwoorden zijn werkwoorden met **zich**.

Voorbeelden: zich scheren, zich wassen, zich amuseren, enz.

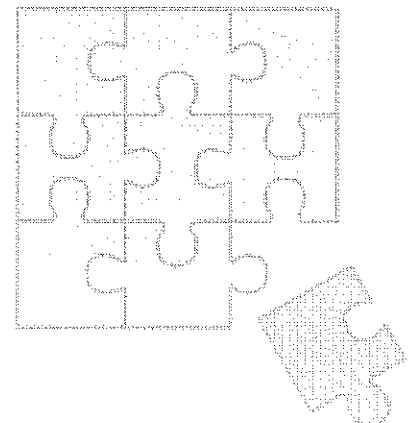
Hieronder volgen de wederkerende voornaamwoorden.

Enkelvoud

Ik was **me**.
Jij wast **je**.
U wast **u/zich**.
Hij wast **zich**.
Zij wast **zich**.
Het wast **zich**.

Meervoud

Wij wassen **ons**.
Jullie wassen **je**.
U wast **u/zich**.
Zij/ze wassen **zich**.

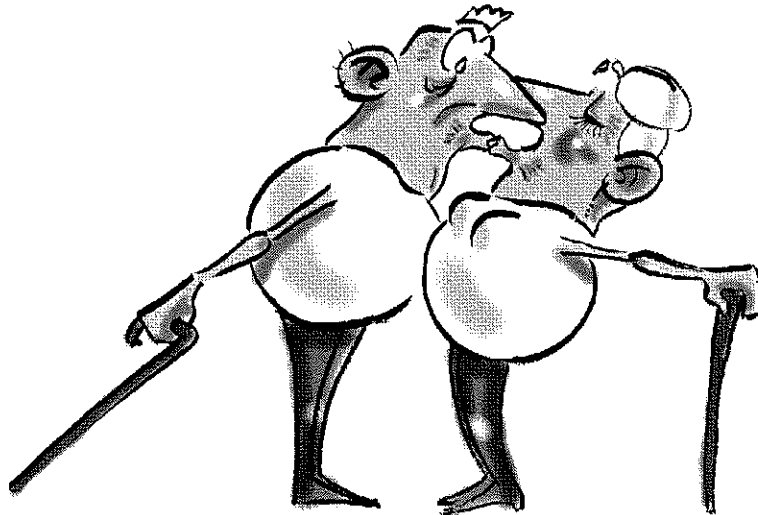

Theorie wederkerige voornaamwoorden

Wederkerige voornaamwoorden (wedkg.vnw) zijn verbasteringen van 'elkaar':
elkaar, elkander, mekaar.

Voorbeelden:

- De ambtenaar zei: "Geef elkaar de rechterhand."
- De vrienden bleven jaren in elkanders gezelschap.
- Opa en oma gaven mekaar een dikke zoen.

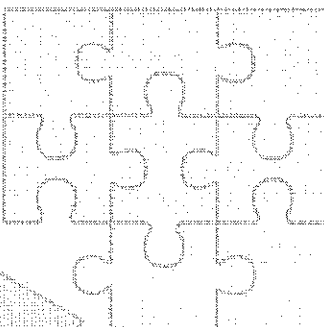

Theorie vragende voornaamwoorden

Een vragend voornaamwoord (vra.vnw) vraagt naar de naam of kenmerk van iemand of iets.
Er zijn vier vragende voornaamwoorden: wie, wat, welke, wat voor één.

Voorbeelden:

- **Wie** heeft dat gedaan?
- **Wat** is de bedoeling hiervan?
- **Welke** windrichting zeilen we nu uit?
- **Wat voor een** mobieltje heb jij?

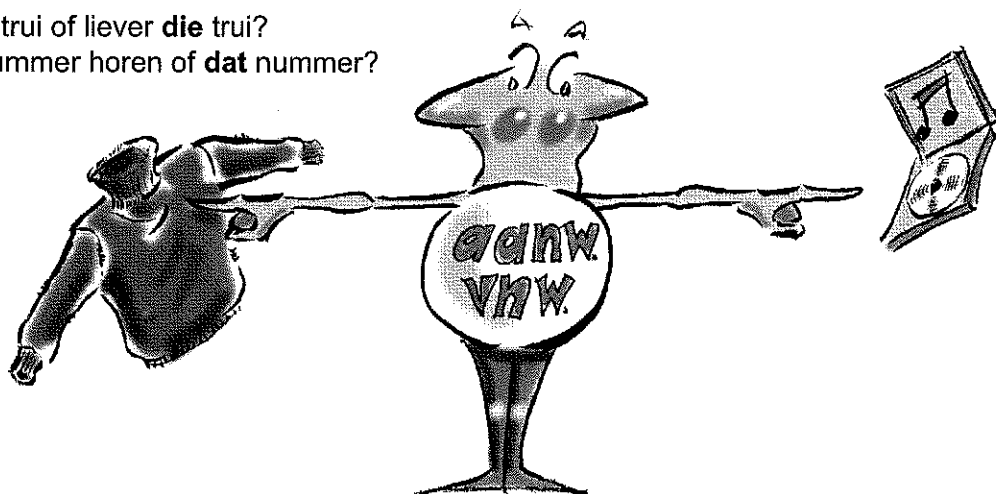
Theorie aanwijzende voornaamwoorden

Een aanwijzend voornaamwoord (aanw.vnw) wijst iets of iemand aan.

De meest voorkomende aanwijzende voornaamwoorden zijn: dit, deze, dat, die.

Voorbeelden:

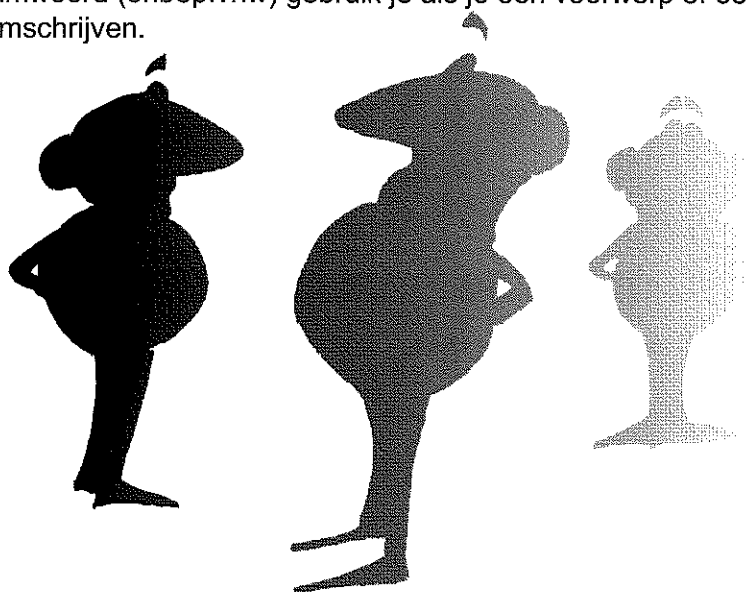
- Wil je **deze** trui of liever **die** trui?
- Wil je **dit** nummer horen of **dat** nummer?

Aanwijzende voornaamwoorden die minder vaak voorkomen zijn: zulke, zo'n, dergelijke, soortgelijke, dezelfde.

Theorie onbepaalde voornaamwoorden

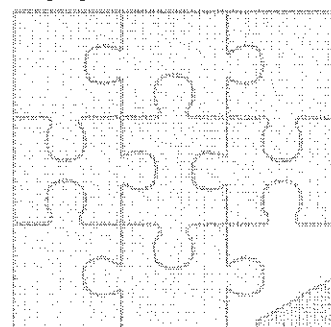
Een onbepaald voornaamwoord (onbep.vnw) gebruik je als je een voorwerp of een persoon niet precies kan of wil omschrijven.

De meest voorkomende onbepaalde voornaamwoorden zijn: men, iemand, niemand, een of ander, ieder, iedereen, deze of gene, menigeen, elk, iets, niets, alles, wat, enig, geen, zeker, het.

Voorbeelden:

- **Het** regent.
- **Men** eet paling in Volendam.
- Ik heb **niets** gekocht.
- Zij is lid van **een of andere** vage club.
- Ik heb **iemand** zien inbreken.

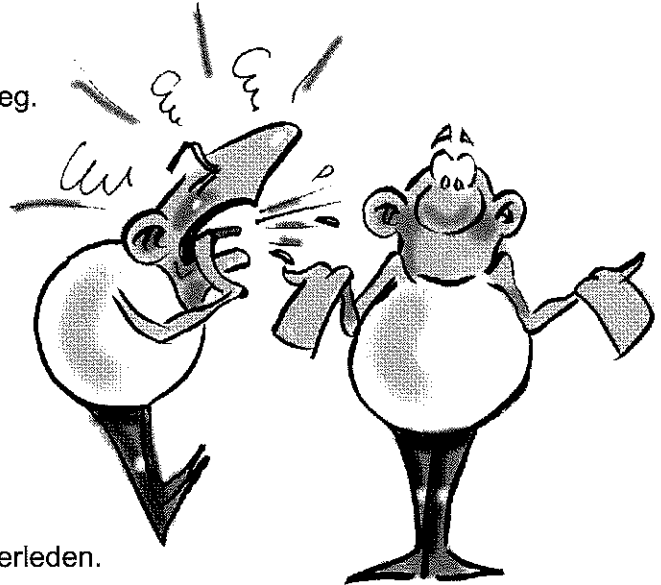

Theorie betrekkelijke voornaamwoorden

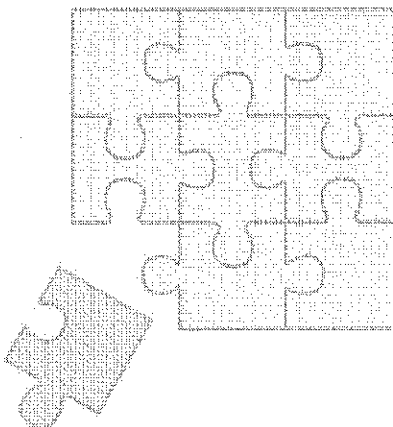
Het betrekkelijke voornaamwoord (betr.vnw) verwijst terug naar een eerder genoemd woord. Het woord waar het betrekking op heeft heet het antecedent. De betrekkelijke voornaamwoorden zijn: wie, wat, die, dat, welke.

Voorbeelden:

- De vrouw, met **wie** ik ruzie zocht, liep weg.
- Hetgeen **wat** hij riep, hoorde ik niet.

- De buurman, **die** al lang ziek was, is overleden.
- Het boek, **dat** daar ligt, is beschadigd.
- De wegen, **welke** versperd waren, hebben we omzeild.

www.bekaplus.nl

ISBN 90 262 4182 8

9 789026 124182 6